

Július Szabó

Kiállítás

Szabó Gyula: Korai művek
MissionArt Galéria, Budapest

Rózsa Gyula

Szabó Gyulának két képe kelt el tavaly ilyenkor a prágai Dorotheumban. A kisebbik egy huszonnégyszer tizenkilences női portré, karton, olaj, datált, festője Július Szabó (Budapest, 1907–1972, Prága), jelzés balra lent: Gyula Szabó. A prágai katalógustétel azonban nem csupán az égövünk alatt szokásos erőszakos névhasználatot illusztrálja – kevés Jánt, Johannt és Ivót látni idehaza is nemzeti-ségi családnevek mellett –, hanem az életmű pozícióit is. Szabó igazi szlovenszkoí művész. Ezt a mára már archaikus, a „felvidékivel” nem feltétlenül ekvivalens jelzöt nem csak prágai, esetleg pozsonyi aukciókon folyó utóélete bizonyítja, nem is csupán a Losoncon megtekinthető emlékgyűjteménye.

Szabó, ezt demonstrálja a Falk Miksa utcai rész-emlékkiállítás is, expresszionista. Ha szabad ezt a leírva mereven iskolamesteres, valódi tartalmában oly sokfélélt lefedő kategóriát egyáltalán használni, Szabó esetében kétszeresen szabad. Expresszionista, mert tüzes, vad színeket használ, mert vad összeütköztet harsány komplementereket, mert formákat nagyol el, és súlyt, teret olvaszt fel e színek hevületében. Nehéz vörös és zöld pászmákból rakja fel az önarcképét, mint a Kék Lovas figuratívjai, vörösnek, kénsárgának lát fákat és mezöket, akárcsak a Brücke tájfestöi, kék-zöld ecsetvoná-

Önarckép tájban. Falemez, olaj, 60 x 90 cm

sokkal terheli az eget, mint valamennyiük öse, Van Gogh. Sokféleségéről majd alább, nézzük Szlovenszkoit.

Amikor a harmincas években Szabó a pályáját elkezdte, efféle szabad és szabados piktúra nemigen született az itthoni Magyarországon. Nem csak az olyan, lényegében autodidakta festök keze alatt nem, mint a keservesen induló Szabó, nem csak az olyan reménytelenül határszéli kisvárosokban, mint Losonc. A kisvárosi pályakezdők akkor legfeljebb impresszionizmust műveltek, ha nagyon merészek voltak, és Szabóval ellentétben nem kaptak párizsi ösztöndíjat idehaza, de nem volt könnyebb a világ beljebb és feljebb sem. Az igazi expresszionizmus – ha volt – a forradalmakkal bukott Magyarországon. Gondoljunk Berény heves-éles festészetére, amely éppen ez idő tájt váltott dallamos, zengő kamarazenébe, hogy hamarosan a Gresham békéjébe oldódjon, gondoljunk Bernáth metsző-hideg szépségeire, amelyeknek változása ezt

a Gresham-békét megalapozta. Ez nem minőségi összehasonlítás, kivált nem Szabóhoz viszonyítva, csupán történeti-művészettörténeti különbségtétel egy polgári demokrácia és egy jobboldali-klerikális ország légköre között. A művészettörténetek magyar expresszionizmus fejezetei sokkal inkább besorolhatatlan óriásokról, kategóriák fölötti Derkovitsokról, Egrykről Dési Huberekről, semmint expresszionizmusról szólnak.

Szabót ez nem minősíti, csupán jellemzi. Jellemzi az ottani légkört, amelyben valamiképpen hasonló indulattal és tapintatlansággal szólalhatott meg a kassai alapító mester, Jakoby, és amelyben a szenvedély sodorta később Lőrincz Gyula művészetét. Szabó, amint a mostani válogatás mutatja, minden lehetőséget kipróbált. A korai festészetére koncentráló gyűjtemény későbbi folytatásra hagyja az ötvenes éveket, terjedelmébe nem fér bele Szabó Gyula grafikus életműve, amellyel hajdan a legnagyobb

sikereket aratta, de a látnivaló így is sokféle. Sokfélélt expresszionisztikus. Képviseli az indulatos foltfestésnek azt a csaknem romantikus, tizenkilencedik századi hevülettel, de a huszadik előtt nem ismert pazarsággal felrakott változatát, amelyet a Nagy fa mutat tombolón és már-már szimbolikus fenyegetéssel. Mutatja a harsány színeket nem kevésbé kihívó kontúrokkal fegyelmező csendéletpiktúrát. A nagy hegy mintha a Szlovákiában is kelenző népies-anekdótás parasztpiktúrából kölcsönözne motívumokat, a két Falu cédrussal nem is leplezi a Csontváry-ihletést.

Van aztán finom, érett Dombos táj meg nem kevésbé meggyöző Önarckép tájban – így van rendjén, hogy egy kismester kiállításán egészen homogen, egészen eredeti, egészen remek műveknek örülhetünk. Egyik sem adja fel a szabadságot és a színt – nehéz dolga lesz annak a tanulmányoknak, amely Szabó és a magyarországi piktúra párhuzamait keresi.